

KANSALAIS- JA TYÖVÄENOPISTOJEN LIITTO

TOIMINTASUUNNITELMA 2009 - 2011

Visioista missioon

Miksi – mitä – miten
Sivistystyö lähipalveluna

Helsinki 8.6.2009

SISÄLTÖ

KUVAUSOSA

Prosessikuvaus	1
Suomen suurin sivistysliike	2
Opistotyö on osa suomalaista kunnallista ja järjestömuotoista sivistystyötä, jota toteutetaan lähipalveluna	3
Opistoliikkeen vahvat arvot	4
Selkeä perustehtävä – miksi olemme olemassa	5
Toimintaympäristön haasteet ovat elinikäisen oppimisen upea, mutta kesyttämätön mahdollisuus	6
Liiton strategioiden perustana on jämäkkä päämäärätietoisuus	8

TULOSKORTTIOSA

Liiton viisi ydintehtävää ja seitsemän tulokorttia	10
1. Arvot	
I Kansalaisopistotyön arvot ja niiden toteuttaminen	10
2. Jäsen- ja asiakaspalvelut	
II Jäsen- ja asiakaspalvelujen toteuttaminen	11
III Toimintaprosessien ennakoiminen	12
3. Edunvalvonta	
IV Vahvan edunvalvontatyön hoitaminen	14
V Määrätietoisen ja tavoitteellisen toimintaan suuntaaminen	16
4. Henkilökunta	
VI Henkilökunnan osaamisesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen	18
5. Resurssit	
VII Talouden ja resurssien tehokas käyttö	19
Jäsenmaksut 2010 ja 2011	20
Talousarviot vuosille 2010 ja 2011	21

KUVAUSOSA

KANSALAIK- JA TYÖVÄENOPISTOJEN LIITON TOIMINTASUUNNITELMA 2009 - 2011

Liiton toimintasuunnitelma perustuu prosessityöskentelyyn seuraavasti:

- a) liiton henkilökuntaseminaari Viesti I 14.1.2009
- b) hallituksen työseminaari Viesti II 9.2.2009
- c) liiton henkilökunnan pohdinta- ja valmistelutekstit (Viesti III)
- d) hallituksen esitys liittokokoukselle 27.4.2009

Kaavakuva toimintasuunnitelmasta ja sen toteuttamisesta on seuraava:

Kohderyhmät

Opiskelijat, asiakkaat, suuri yleisö	Sidosryhmät	Tiedotusvälineet
--------------------------------------	-------------	------------------

Tulokortit

Arvot ja niiden toteutuminen	Asiakkaat ja jäsenet	Edunvalvonta	Henkilöstön osaaminen	Talous ja resurssit
------------------------------	----------------------	--------------	-----------------------	---------------------

Menestystekijät

Opistotyö tunnetaan arvoistaan	Laadukkaat, jäsenille kohdistetut palvelut	Edelläkävijän rooli Onnistunut edunvalvonta Vahva strategia-työ	Motivoitunut ja ammattitaitoinen henkilökunta	Tasapainoinen talous
--------------------------------	--	---	---	----------------------

Toimeenpano

Hallitus

Raportointi ja vastuu

Liittokokous

Suomen suurin sivistysliike

Ensimmäinen työväenopisto perustettiin Tampereelle vuonna 1899. Sen jälkeen opistoja perustettiin suuriin kaupunkeihin harvakseltaan, esim. Oulu ja Vaasa saivat työväenopiston vuonna 1907 ja Helsingin kaupungin työväenopisto, johon kuului sekä suomen- ja ruotsinkielinen osasto, perustettiin vuonna 1914.

Ensimmäinen kansalaisopisto-niminen oppilaitos aloitti toimintansa Kuopiossa vuonna 1916, jossa aikaisemmin lakkautettu työväenopisto herätettiin uudelleen henkiin yhdessä toimivan kaupungin kirjaston kanssa. Tätä yhteistä kansalaisten julkista palvelua kesti 1930-luvun lamavuosiin, jolloin kirjasto erkani opistosta, mutta kansalaisopisto-nimi säilyi ja on sittemmin muotoutunut tämän sivistysmuodon yleisnimeksi.

Varsinainen opistotoiminnan nousu tapahtui 1960-luvulla, jolloin uusi laki kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta antoi taloudellisia mahdollisuuksia perustaa kansalaisopistoja myös maaseudulle. Enimmillään kansalaisopistoja oli vuosituhanteen vaihteessa (279). Opistojen määrä on sen jälkeen kuntafuusioiden ja muiden yhdistymisten kautta laskenut ja on tällä hetkellä 207. Jo kaisessa Suomen kunnassa toimii kansalaisopisto, muutamissa suurissa kaupungeissa kaksi, Helsingissä useampikin.

Kansalaisopistot ovat pääasiassa kuntien ylläpitämiä. Kunnallisia opistoja on 178 ja kuntayhtymien omistamia 2. Yksityisiä, etupäässä setlementtipohjaisia tai yhdistyksien ylläpitämiä opistoja on 27. Opistojen johtokuntien, lautakuntien ja vastaavien työhön osallistuu vuosittain yli 2 000 luottamushenkilöä.

Opiskelijoita opistoissa on 650 000, joista naisten osuus on 77 %. Hieman yli 30 %:lla opiskelijoista on pohjakoulutuksena kansakoulu tai peruskoulu. Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden tai sitä enemmän koulutusta saaneiden osuus on 69 %.

Kansalaisopistot järjestivät vuonna 2008 noin 2 200 000 opetustuntia, joista valtionosuuteen oikeuttavia tunteja oli 2 028 000. Opetus käsitti yli 100 000 kurssia ja opetusta järjestettiin yli 10 000 opetuspisteessä. Tärkeimmät oppiaineryhmät olivat kädentaidot, taideaineet ml. musiikki sekä vieras kielet.

Työväenopistojen liitto perustettiin vuonna 1919 silloisten 10 opiston yhteistyöelimeksi. Liiton nimi muuttui Kansalais- ja työväenopistojen liitoksi vuonna 1967. Liitto edustaa tänään 194 jäsentä. Ylläpitäjien lisäksi jäsenenä on opistoja, opistojen opistolaisyhdistyksiä ja muita yhteisöjäseniä. Liiton tärkeimmät rahoituslähteet ovat jäsenmaksut, opetusministeriön avustus sekä palveluista saatavat maksut.

Kansalais- ja työväenopistot ovat yksi menestystarina suomalaisessa sivistystyössä. Tampereen työväenopiston pienestä 400 opiskelijan joukosta on kasvanut sadassa vuodessa Suomen suurin sivistysliike. Merkittävää tässä kehityksessä on, että toiminta kattaa kaikki kunnat, ja että opiskelijat tulevat opistoihin vapaaehtoisesti.

Opistotyö on osa suomalaista kunnallista ja järjestömuotoista sivistystyötä, jota toteutetaan lähipalveluna

Nykyinen opistotoiminta perustuu lakiin vapaasta sivistystyöstä, jossa kansalaisopistojen tehtävät on määritelty. Laki on samalla sekä toiminta- että rahoituslaki. Lain perusteella opiston ylläpitäjä saa valtionosuutta, joka on 57 % määritellystä ja todellisiin kustannuksiin perustuvasta opetus-tunnin hinnasta. Laki määrittelee myös ylläpitämisluvan, mikä tarkoittaa sitä, että ylläpitäjällä tulee olla sekä ammatilliset että taloudelliset resurssit kansalaisopistotoiminnan toteuttamiseen.

Valtionosuuden ja ylläpitäjäosuuden lisäksi kursseille osallistuvat opiskelijat maksavat opetukseltaan kurssimaksun. Kurssimaksu vaihtelee ylläpitäjän osuudesta riippuen. Ylläpitäjän osuus voi vaihdella kuntaylläpitäjän poliittisen tahdon tai yhdistyksen toimintaedellytysten mukaan kahdesta prosentista lähes 50 %:iin.

Opetusministeriö päättää vuosittain kunkin kansalaisopiston valtionosuustuntien määrän. Jos opiston tuntimäärä nousee, nousee myös valtionosuustuntien määrä, mutta viiveellä. Valtionosuustuntien määrän laskiessa pienenee opiston valtionosuustuntien määrä samalla periaattella. Monet kansalaisopistot pitävät ylläpitäjän luvalla enemmän tunteja kuin valtionosuuteen oikeuttavat tunnit antaisivat myötä. Valtionosuustuntien määräytymisessä on ministeriöllä kuitenkin valtion tulo- ja menoarvioon perustuva nollasummapeleli eli jos toiselle annetaan, on se toiselta pois.

Kansalaisopistojen päätöksentekoon ja rahoitukseen vaikuttavat vapaasta sivistystyöstä annetun lain lisäksi yleisinä lakeina kuntalaki ja yhdistyslaki. Ne säätelevät omalta osaltaan opistojen päätöksentekoa, rahoitusta, kurssimaksuja ja niiden kohtuullisuutta sekä asemaa ylläpitäjän organisaatiossa.

Opistoliikkeen vahvat arvot

Kansalaisopistotoiminta perustuu paikalliseen demokratiaan. Opistojen perustehtävässä painottuvat oma toimintaympäristö, maantieteellinen alue, ylläpitäjän valitsemien luottamushenkilöiden kehittämistoiveet sekä ylläpitäjän taloudelliset ja sivistykselliset resurssit. Opistolla voi olla myös valtakunnallisia tai kansainvälisiä tehtäviä esim. hankkeiden kautta. Opistot voivat harjoittaa myös maksupalvelutoimintaa koulutuspoliittisten tavoitteidensa tueksi. Kansalaisopistojen opetus on yleensä lähipalvelua, jossa opiskelijoiden toiveet ja tarpeet sekä opiston näkemykset kohtaavat toisensa.

Laki vapaasta sivistystyöstä määrittelee vapaan sivistystyön perusarvoiksi elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta seuraavat:

- yksilöiden persoonallisuuden monipuolisen kehittymisen
- kyvyn toimia yhteisöissä
- kansanvaltaisuuden
- tasa-arvon ja
- moniarvoisuuden toteutumisen edistämisen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelmassa esitetyssä uudessa laissa vapaan sivistystyön tarkoitus ehdotetaan määriteltävän seuraavasti:

- vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Lakiehdotuksen mukaan vapaan sivistystyön tavoitteena on edistää ihmisen monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä

- kansanvaltaisuuden
- moniarvoisuuden
- kestävä kehityksen
- monikulttuurisuuden ja
- kansainvälisyyden toteutumista.

Lakiesityksen mukaan vapaassa sivistystyössä korostuvat omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Laki määrittelee erityisesti kansalaisopistot paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuviksi oppilaitoksiksi, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Kansalais- ja työväenopistojen liitto on opistoja palvellakseen määritellyt itselleen tämän toimintasuunnitelman perustaksi viisi toimintansa perusarvoa:

- kansalaisopistotyön arvojen vaalimisen ja toteutumisen
- jäsen- ja asiakaspalvelujen laadukkaan toteuttamisen
- vahvan edunvalvontatyön
- henkilöstön osaamisen kehittämisen
- taloudellisten resurssien tehokkaan hoidon.

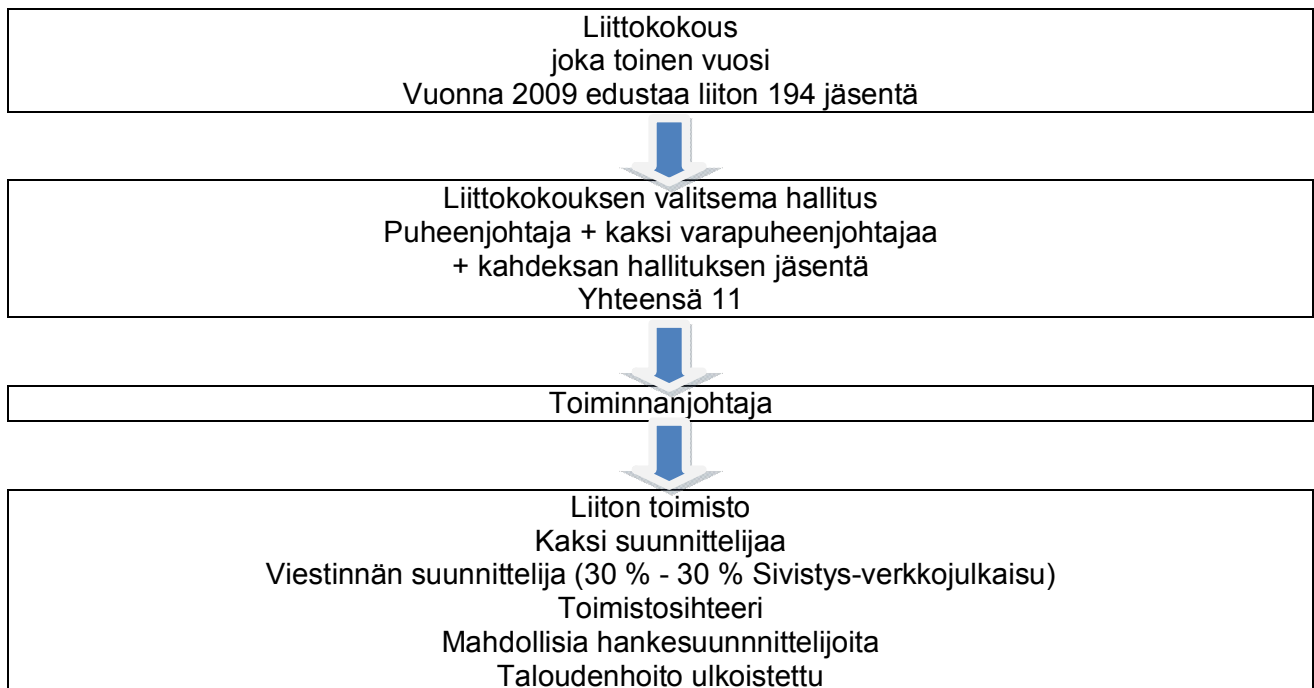
Selkeä perustehtävä – miksi olemme olemassa

Kansalais- ja työväenopistojen liitto on toiminut kansalais- ja työväenopistojen hyväksi 90 vuotta.

KTOL:n tehtävä on seuraava:

- KTOL toimii kansalaisopistojen ja niiden opistolaisyhdistysten sekä vapaan sivistystyön edunvalvojana
- KTOL tukee ja edistää sivistyksellistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti
- KTOL auttaa opistoja turvaamaan tasa-arvoista ja elämänlaajuista oppimista lähipalveluna.

KTOL:n organisaatorakenne

Liiton voimavarat

Liitossa on päätoiminen toiminnanjohtaja, kaksi suunnittelijaa, viestinnän suunnittelija (60 %) ja toimistos sihteeri. Tarvittaessa liitolla on palveluksessaan myös hankehenkilökuntaa.

Talous- ja kirjanpito palvelut ostetaan AY-tilipalvelulta.

Liiton toimisto toimii vuokratuissa toimitiloissa Helsingin Merihaassa.

Liiton viestintä

Liitto lähettää jäsenilleen jäsentiedotteita ja informoi kotisivuillaan tapahtumista ja koulutuksista ym. Liitto kohdistaa sähköpostikirjeitä eri asiakaskuntaryhmilleen ja lehdistötiedotteita tiedotusvälineille. Tämän lisäksi liitto julkaisee yhteistyössä Kansanvalitusseuran kanssa ja sen kustantamana verkkolehteä Sivistys.

Toimintaympäristön haasteet ovat elinikäisen oppimisen upea, mutta kesyttämätön mahdollisuus

Korkeasuhdanteesta taantumaan, taantumasta lamaan

Kansalaisopistojen toimintaympäristö on vahvassa muutoksessa. Yllättäen iskenyt, ensin taantumaksi kutsuttu, mutta sitten varsin nopeasti globaalisti lamaksi muuttunut taloudellinen tilanne, järjestyttää taas vajaan kahden vuosikymmenen jälkeen suomalaista yhteiskuntaa, sen rakenteita, työllisyyttä ja henkistä pääomaa. Valtion velkaantumisen ja kuntatalouden vaikeudet veropohjan romahtamisen takia tuovat julkisille palveluille todella isoja haasteita. Kansalaisopistot lähipalvelumuotona ovat lähellä jokaista kuntalaista, mutta millä resursseilla ja miten opistot voivat vastata niihin haasteisiin, joita työttömyys ja lomautukset ihmisille aiheuttavat. Tämä ristiriita kohdattiin jo edellisen laman aikana.

Miten elämme?

Väestön ikääntyminen aiheuttaa toisen, vääjäämättömän haasteen. Huoltosuhde eläkeläisen ja aktiiviväestön kesken on muuttumassa epäedulliseksi ja Suomi alkaa olla Euroopan ikääntyneimpiä maita. Eläkeläiset ovat entistä aktiivisempia, terveempiä ja tottuneempia hakemaan ja käyttämään sivistyspalveluja.

Kansanterveyshaasteiden ja sosiaalitoimen ylläpito ja niihin liittyvät kustannukset aiheuttavat taloudellisia paineita kunnille. Väestön terveys- ja hyvinvointitarpeet on turvattava, mutta terveys- ja sosiaalisektori ei selviydy urakasta yksin. Ennalta varautuminen on keskeinen selviytymismuoto.

Kestävään kehitykseen panostaminen on myös sekä kansallinen että globaali asia. Merkittäviä lisäpanoksia tarvitaan ekologisen ympäristön, sosiaalisen pääoman sekä taloudellisten ja kulttuuristen rakenteiden muokkaamisessa tulevia sukupolvia palveleviksi niin, että emme jätä jälkeemme vaikeasti korjattavia ongelmia.

Palvelut tasapainottomia

Alueiden eriarvoisuus ei ole vain suomalainen ilmiö. Kuitenkin tämä kehitys jo valmiiksi harvaanasutussa maassa aiheuttaa kasaantumisellaan suuria ongelmia. Maa-seutu, Itä- ja Pohjois-Suomi autioituvat, jolloin palvelujen saanti voi olla pitkänkin matkan päässä. Ruuhka-Suomessa palvelut taas eivät riitä sille väestölle, joka muuttaa kaupunkeihin työn ja parempien elinolosuhteiden toivossa.

Aluehallinnon muutokset ovat tulossa. Miten ne palvelevat meitä suomalaisia ja mihin niissä aluekeskuksissa keskittyy alueellinen sivistystyön mitoituksen, voimavarojen ja kehittämisen osaaminen? Muutos on mittava ja sen myötä häviävät esim. tutut läänit kokonaan aluehallintoviranomaisina.

Kuntien yhdistymiset ovat arkipäivää. Vuoden 2009 alusta hävisi maamme kartalta 66 kuntaa. Kuntaidentiteetin ja palvelujen löytäminen näissä tilanteissa voi kansalaiselle olla vaikeaa. Paras-hanke, joka vahvasti tukee kuntafuusioita, haluaa terveyden- ja sairaanhoidossa kuntapalveluihin isompia yksiköitä sekä ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen laajempia järjestämismuotojen koalitioita.

Aikuiskoulutuksen mittava uusiutuminen

Ammatillista aikuiskoulutusta, sen järjestämismuotoja, opintososiaalisia tukimuotoja ja tehtäviä uudistetaan ns. AKKU-työryhmässä. Sen rinnalla kulkee sosiaalisten palvelujen ja tasa-arvon parlamentaarinen työryhmä SATA-komitea. Kun tähän tuodaan vielä Vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelma, niin voidaan puhua koko aikuiskoulutuskentän ja siihen tässä tapauksessa läheisesti liittyvän sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta.

Ei vain puheita, vaan tekemisiä

Näin moninaisessa toimintaympäristössä ja paineiden alla kansalaisille haasteisiin sopeutuvaksi keinoksi nousee monelta osin vapaa sivistystyö ja sen antamat joustavat palvelut. Se voi antaa välineitä selviytymiseen, uusien mahdollisuuksien etsimiseen ja löytämiseen ja uinuvien tietojen ja taitojen herättämiseen. Jo viime lama opetti vapaata sivistystyötä: ei kannata jäädä kohtalon orjaksi, vaan määrätietoisesti, luottaen omaan vahvaan tehtäväkuvaan sekä kansalaisten haluun kehittää itseään omalta osaltaan tai tukien, saadaan ihmeitä aikaan. Kansalaisopistoverkosto kesti ja opiskelijamäärät nousivat uusien innovaatioiden ja rahoitusmuotojen kautta.

Liiton tehtävät tässä muutoksessa liittyvät selkeästi moninaisten mahdollisuuksien luomiseen maamme kansalaisopistolle.

Liiton strategioiden perustana on jämäkkä päämäärätietoisuus

Visio – mitä

Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL on sivistyksen vahva vaikuttaja ja edelläkävijä.

Arvostrategia

Liitto nostaa esille tähänkin aikaan hyvin sopivien arvojen merkityksen sivistystyössä. Siksi perustehtävä eli missio on nostettu vision edelle, sillä visioon liittyvät toiminnan tavoitteet ja haaveet voivat nykytilanteessa nopeastikin muuttua. Kuitenkin liiton strategian elementit liittyvät tulevaisuuteen ja sen ennakointiin.

Keskeisiä kansalaisopistotyön arvoja, joihin liiton toiminta keskittyy ja joita se edistää, ovat:

- paikallisen demokratian arvostaminen
- lähipalvelu sivistysmuotona
- elinikäinen ja omaehtoinen oppiminen
- kansalaisvalmiuksien ylläpito ja kehittäminen ja
- uusina vapaan sivistystyön arvoina hyvinvointi ja kansainvälisyys.

Edunvalvontastrategia

Liiton edunvalvonta keskittyy vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelmassa esitetyn lain uudistamisen ja toteuttamisen reunaehtoihin, rahoitukseen ja yksikköhintojen määräytymiseen, erillisten avustusten ja hankkeiden tukemiseen, lausuntojen antamiseen talousarviosta ja kehittämiskohteista sekä yleiseen opistotyön arvostamiseen valtakunnan päättäjien ja viranomaisten taholla.

Edunvalvontaa ovat myös ylläpitäjille osoitetut viestit opistotyön tarpeellisuudesta, rahoituksen määräytymisestä sekä opistojen tehtävästä ja mahdollisuuksista kuntalais-ten sivistyspalvelujen tuottajana ja omaehtoisena opiskelumuotona.

Eriyisen haasteen liitolle antavat toimintaympäristöön ja yhteiskunnan taloudellisiin olosuhteisiin, yritystoimintaan liittyvät sekä muut ihmisiä koskettavat muutokset, ylläpitäjien taloustilanne sekä opetusministeriön vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelman toimeenpanoon liittyvät järjestölliset tehtävät.

Ylläpitäjästrategia

Ylläpitäjämuutoksissa liitto korostaa vahvan oppilaitoksen luomista. Kansalaisopistolla tulee olla rehtori ja riittävästi opetuksen asiantuntijoita, jotta se voi tehokkaasti toteuttaa tehtävänsä.

Liiton keskeisiä tehtäviä on etsiä kansalaisopistoille erilaisia rahoitusmuotoja, joilla työttömiä ja lomautettuja voidaan kannustaa omaehtoiseen itsensä kehittämiseen sen sijaan, että heidät passivoidaan työvoiman marginaaleiksi.

Liiton tehtävä on myös valvoa, että aluehallinnon uudistuksessa vapaan sivistystyön tuntemus ja osaaminen säilyy ja kehittyy eri alueilla.

Omaehtoisesta koulutuksesta on tehtävä peruspalvelumuoto, joka toimii kuntalaisten keskeisenä palveluna sekä kehittäjän ja kunnan vetovoimaisuuden elementtinä. Liiton tiedotustoiminta ja ylläpitäjästrategia ovat tässä työssä merkittäviä.

Taantumastrategia

Strategia vastaa tämänhetkisiin haasteisiin luomalla opistoille nopeavaikutteisia mahdollisuuksia työttömien ja lomautettujen opintojen järjestämiseen.

Maahanmuuttajakoulutuksen strategia

Opistoille tulee luoda oma maahanmuuttajakoulutuksen strategia. Se tapahtuu yhteistyössä opetusministeriön ja työvoima- ja elinkeinoministeriön kanssa ja sen käynnistäjänä on liitto.

Tieto- ja viestintästrategia

Viestintä tukee liiton edunvalvonta- ja kehittämistyötä ja edistää sitä kautta kansalaisopistojen toimintaa. Ensisijaista on turvata jäsenopistojen ja niiden ylläpitäjien tiedon- saanti ja kehittää sitä palvelevaa tiedottamista, sähköisiä jäsen- ja ylläpitäjäkirjeitä ja liiton verkkosivuja. Liitto tukee ja turvaa riittävät resurssit julkaisemalleen vapaan sivistystyön ammattimedialle Sivistykselle. Median suuntaan korostuu liiton juhluvoon- na liiton, mutta myöhemmin opistotyön tunnetuksi tekeminen. Mediaan suuntautuvaa tiedotusta toteutetaan yhdessä jäsenopistojen kanssa.

Liiton henkilöstön osaamisstrategia

Perustuu strategisiin lähtökohtiin, joilla vahvistetaan liiton palvelukykyä.

TULOSKORTTIOSA

Liiton viisi ydintehtävää ja seitsemän tulokorttia

1. ARVOT

I Kansalaisopistotyön arvot ja niiden toteutuminen

Menestys-tekijä	Tavoite	Kuvaus	Vastuu	Arviointi	Mittari
Opistotyö tunnetaan arvoistaan	Kansalaisopistojen arvopohjan kirkastaminen ja vahvistaminen	Kansalaisopistotyön arvot ovat yleisesti tunnettuja ja tunnustettuja ja ne ilmenevät opistotyössä	Hallitus	Liittokokous	Imagotutkimuksen tulokset

Toimenpiteet:

Keho

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma vuosille 2009 - 2012 (OPM) vaatii liitolta voimavaroja lain tarkoituksenaan avaamisessa sekä laatu- ja kehittämisrahan arvopohjan ja kriteerien laadinnassa. Kehon jatkotyö tapahtuu yhdessä muiden vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen ja alan edunvalvojen kanssa kuitenkin siten, että liiton asiantuntijuus keskittyy ensisijaisesti kansalaisopistojen toimintamahdollisuuksien kehittämiseen.

Tunnusluvut ja tilastot

Liitto seuraa sekä valtion että kuntien viranomaisten laatimia opistotoimintaa koskevia tilastoja ja tunnuslukuja sekä tekee niiden pohjalta tarvittavia opetusta, opiskelijoita ja ylläpitäjiä koskevia analyyssejä ja johtopäätöksiä.

Viestintä

Liiton viestintä pohjautuu opistotyön arvopohjaan. Se näkyy liiton ulkoisessa viestinnässä ja on Sivistys-verkkolehden toimituspolitiikan peruste.

Kansainvälisyys

Liitto seuraa EU:n, EU-maiden ja Pohjoismaiden aikuiskoulutuspolitiikkaa sekä tiedottaa aktiivisesti kansainvälisistä tapahtumista ja linjanvedoista.

Vastuu:

Liiton toiminnanjohtaja vastaa arvotyön tuloksellisuudesta yhdessä liiton hallituksen kanssa. Viestinnästä vastaa viestintätiimin vetäjä ja Sivistys-verkkolehden osalta toimitusneuvosto.

Asiakaslupaus:

Liiton toiminta ja viestintä pohjautuvat opistotoiminnan arvopohjaan.

2. JÄSEN- JA ASIAKASPALVELUT

II Jäsen- ja asiakaspalvelujen toteuttaminen

Menestystekijä	Tavoite	Kuvaus	Vastuu	Arviointi	Mittari
Laadukkaat, jäsenille kohdistetut palvelut	Jäsenet saavat ajankohtaisia tiedotus-, kehittämis- ja koulutuspalveluja	Liitto lähettää jäsentiedotteita, osallistuu verkkolehti Sivistyksen toimittamiseen, järjestää koulutustilaisuuksia ja seminaareja	Toiminnanjohtaja, palvelu- ja viestintätiimit	Asiakaspalaute	Arviointiasteikolla 1 – 5 yli 4

Toimenpiteet:

Koulutus

Liitto järjestää vuosittain Tammisseminaarin ja Ajantasaseminaarin, jotka antavat uusia tietoja ajankohtaisista aiheista. Tämän lisäksi liitto organisoii teemaseminaareja ja ajankohtaispäiviä, joissa käsitellään kansalaisopistojen toiminnan kannalta keskeisiä aiheita. Lähiaikoina koulutuksellisesti haasteita antaa Vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelma ja siihen liittyvien laatu- ja kehittämiskriteerien käyttöönotto.

Liiton viestintä on ajankohtaista

Sivistys-verkkolehden sisältö on ajankohtaista, monipuolista ja tarjoaa mahdollisuuden keskusteluun. Hyvin toimitettuna ammattimediana se edistää vapaan sivistystyön ammattitaidon kehittymistä ja verkottumista.

Vastuu:

Jäsen- ja asiakaspalveluista vastaavat toiminnanjohtaja sekä viestintä- ja palvelutiimien vetäjät.

Asiakaslupaus:

Liitto lähettää jäsenilleen toimitetun jäsentiedotteen joka kuukauden ensimmäisellä viikolla kesäkuukausia lukuun ottamatta. Verkkolehti Sivistus julkaisee kaksi uutista arkipäivisin, artikkelin kerran viikossa ja toisen artikkelin kerran kuukaudessa. Viikoittain julkaistaan 3 - 5 blogia, päivitetään tapahtumapaalua ja julkaistaan lukijoiden kommentteja.

2. JÄSEN- JA ASIAKASPALVELUT

III Toimintaprosessien ennakoiminen

Menestys-tekijä	Tavoite	Kuvaus	Vastuu	Arviointi	Mittari
Edelläkävijän rooli	Liitto ennakoi toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia ja kehitystrendejä	Liitto löytää ja hyödyntää toimintaympäristöstä innovaatiota ja toimii ennakoivasti opistojen hyväksi	Hallitus, toiminnanjohtaja ja palvelutiimi	Asiakaspalaute	Arviointiasteikolla 1 – 5 yli 4

Toimenpiteet:

Laatu- ja kehittämistyö

Liitto vahvistaa opistojen laatu- ja kehittämistyön osaamista kouluttamalla laatutyön osaajia ja tiedottamalla koulutuksen ja oppilaitosten laatuinnovaatioista.

Tieto- ja viestintätekniikan osaamisen kehittäminen

Liitto on mukana kehittämässä yhdessä opistojen kanssa avoimia oppimisympäristöjä sekä etä-, monimuoto- ja verkko-oppimista vahvistavia toimintamalleja.

Liitto tukee kansalaisopistoja tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisessä.

Hankkeet

KuntaIT-hanke nivoo yhteen opistojen ja hallinnon tietotarpeet. Ensimmäisessä vaiheessa hanke kartoittaa opistojen keskeiset tietotarpeet ja osallistuu pääkaupunkiseudun opistojärjestelmän kehittämiseen ja sen pilotointiin. Toisessa vaiheessa vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelman mukaisesti liitto on mukana kytkemässä luotuja tietotarpeita opistojen oppimisympäristön kehittämiseen. Hanketta rahoittavat sekä opetusministeriö että valtiovarainministeriö.

Ikäteema

Vuosina 2007 ja 2008 olleelle hankkeelle luodaan jatkohanke. Tässä toisessa vaiheessa on tarkoitus tukipistojen välityksellä laajentaa ikäteemaa hyvinvoinnin ja senioriosaamisen alueelle. Kansainvälisessä vertailuosiossa haetaan tietoa vastaavista hankkeista EU:n alueelle.

Kansallinen elinvoima- ja terveyshanke

Liitto vakiinnuttaa terveyttä edistävien opintojen järjestämistä opistoissa laajapohjaisella hankkeella, jonka tarkoituksena on rakentaa pysyvä rahoitus- ja toimintakäytäntö opistoille. Hanke toteutetaan yhteistyössä kuntoliikunta- ja terveysjärjestöjen kanssa.

Liitto tukee kansalaisopistoja terveyttä edistävien opintojen järjestämisessä erityisesti aliedustetuille ja vaikeasti tavoitettaville kohderyhmille koordinoimalla toimintaa valta-

kunnallisesti, kehittämällä uusia innovaatioita ja toimintamalleja kansalaisopistojen kanssa, kouluttamalla opettajia ja tehostamalla kurssien markkinointia ja poikkihallinnollista yhteistyötä myös valtakunnallisesti.

Tavoitteena on, että kansalaisopistot toimivat omilla paikkakunnillaan merkittävänä sosiaali- ja terveydenhuollon kumppaneina. Kansalaisopiston rooli hyvinvointia tukevien palvelujen ja erityisten terveystavoitteisten ryhmien järjestäjänä on osa kunnan hyvinvointistrategiaa.

Paikalliskulttuuri

Liitto osallistuu Kotiseutuliiton paikalliskulttuurihankkeeseen, jossa tuotetaan oppimateriaaleja opistojen käyttöön paikalliskulttuuritietämyksen lisäämiseksi.

Kansainvälinen toiminta

European Infonet Adult Education -hanke (2005 - 2011) verkottaa aikuiskasvatuksen viestintää 17 maassa. Hanke kehittää uutispalvelua, joka tarjoaa ajankohtaista tietoa eri maiden aikuiskoulutuksesta ja EU:n koulutuspolitiikasta. Suomalaisen sisällön toimittamisesta uutistoimistolle vastaa Sivistyksen toimitus.

Liitto osallistuu Liettuan opetusministeriön hankkeeseen Education Training 2010. Strengthening of Partnership with Wide Range of Key Stakeholders Working Lifelong Learning area (2008 - 2011) tarjoamalla sen käyttöön suomalaisen vapaan sivistystyön käytännön asiantuntijan.

Liitto tiedottaa säännöllisesti Grundtvig- ja Nordplus-ohjelmien toiminnoista ja hakuajoista.

Vastuu:

Hallitus hyväksyy hankkeet ja niistä vastaavat nimetyt hankevastaavat.

Asiakaslupaus:

Liitto rakentaa hankkeita ja projekteja yhteistyössä kansalaisopistojen kanssa.

3. EDUNVALVONTA

IV Vahvan edunvalvontatyön hoitaminen

Menestys-tekijä	Tavoite	Kuvaus	Vastuu	Arviointi	Mittari
Onnistunut edunvalvonta	Opistoilla on riittävät resurssit	Liitto vaikuttaa aktiivisesti ja oikea-aikaisesti valtioon, ylläpitäjiin sekä sidosryhmiin	Hallitus	Liittokokous	Opetustunnit ja eurot

Toimenpiteet:

Asiantuntijan rooli

Liitto hoitaa kansalaisopistojen edunvalvontaa antamalla lausuntoja eduskunnalle, hallitukselle ja opetusministeriölle. Liitto osallistuu asiantuntijana vapaan sivistystyön työryhmiin ja antaa asiantuntijapanoksensa lausuntoina, esitelminä, luentoina ja kirjallisina selvityksinä erityisesti opistotoimintaa koskevissa ja sitä läheisesti sivuavissa asioissa. Liitto kohdistaa voimavaroja myös opistojen ylläpitäjille annettaviin lausuntoihin, suosituksiin ja asiantuntijatehtäviin. Liiton hallitus toimii sovitusti ja verkostomaisesti alueellisten päättäjien ja kansanedustajien kanssa opistotoimintaa edistävässä asioissa.

Liitto seuraa toimintaympäristössä ja hallinnossa tapahtuvia muutoksia ja vaikuttaa jo ennakolta alkavien ja pääasiassa opistoja koskevien toimintamuotojen tai hankkeiden sisältöön, toteutustapaan ja rahoitukseen resurssiensa puitteissa.

Liitto on edustajiensa välityksellä mukana alueellisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä kongresseissa ja seminaareissa ja tuo niissä esiin opistotoiminnan keskeisiä kysymyksiä ja vahvuuksia sekä ajankohtaisia asioita.

Verkkolehti Sivistystä markkinoidaan aktiivisesti kunta-alan toimijoille ja päättäjille.

Yhteistyökumppanit ja kohderyhmät

Keskeiset yhteistyökumppanit ovat FAMI, vapaan sivistystyön valtakunnalliset keskusjärjestöt, erityisesti Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö (VSY) ja Kuntaliitto. Kumppaneina ovat myös OAJ, lehdistö ja media.

Edunvalvonnallisesti merkittäviä kohteita ovat eduskunta, erityisesti sen sivistysvaliokunta ja valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto, Opetusministeriön aikuiskoulutuksen tulosalue ja sen yhteydessä toimiva vapaan sivistystyön yhteistyöryhmä (YTR), Opetushallitus sekä valtion uudet alueviranomaiset, maakuntaliitot.

Vastuu:

Edunvalvonnasta ja sen onnistumisesta vastaavat ensisijaisesti hallitus, toiminnanjohtaja, ja osaltaan viestintätiimi.

Asiakaslupaus:

Liitto lähettää ylläpitäjille ylläpitäjäkirjeen ajankohtaisista opistotoimintaa koskevista asioista kaksi kertaa vuodessa.

3. EDUNVALVONTA

V Määrätietoiseen ja tavoitteelliseen toimintaan suuntaaminen

Menestys- tekijä	Tavoite	Kuvaus	Vastuu	Arviointi	Mittari
Vahva strategiatyö	Tuloksellinen toiminta ja tyytyväiset jäsenet	Liitto toimii johdonmukaisesti ja tavoitteellisesti	Hallitus	Liittokokous	Opetustunnit ja eurot Asiakaskyselyt

Toimenpiteet:

Strategiset kärjet

Liiton strateginen näkemys perustuu liittokokouksen hyväksymään toimintasuunnitelmaan ja sen keskeiset elementit ja toimenpiteet ovat tuloskorkeissa johdettu seuraavista painopisteistä:

- arvostrategia (ks. kohta I)
- edunvalvontastrategia (ks. kohta IV)
- ylläpitäjästrategia (ks. kohdat III ja IV)
- taantumastrategia (ks. tämä kohta)
- maahanmuuttajastrategia (ks. tämä kohta)
- viestintästrategia (ks. kohta II ja IV)
- henkilöstön osaamisstrategia (ks. kohta VI)

Toimintasuunnitelma ja sen tuloskortit noudattavat tätä strategista ajattelua. Tuloskorkeissa on purettu auki strategiset toimenpiteet käytännön toimiksi.

Erillisstrategiat

Liiton perusstrategian lisäksi tälle liittokokouskaudelle on luotu kaksi erillisstrategiaa.

Taantumastrategia

Taantumastrategia vastaa vuonna 2008 syntyneeseen taloustilanteeseen ja sen tuomiin haasteisiin. Liiton tavoitteena on etsiä sellaisia rahoituskanavia, joita opistot voivat käyttää hyväkseen järjestääkseen välittömiä ja nopeavaikutteisia toimia työttömille ja lomautetuille omilla toiminta-alueillaan. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman ehdotukset valtionosuusprosentin nostosta ylläpitäjille ja pyrkimys, että valtionosuustuntimäärä vastaa kansalaisopistojen antamaa opetustuntimäärää ovat yksi esimerkkikeino. Erilaiset ESR- ym. hankkeet, joissa tämä nopea reagoimisen lähtökohta on esillä, tulevat selvityksen alle ja sitä kautta toimenpiteiksi.

Maahanmuuttajakoulutuksen strategia

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman sekä ammatillisesti suuntautuneen aikuis-koulutuksen kokonaisuudistuksen (AKKU) työryhmät nostavat esiin maahanmuuttajakoulutuksen arvioinnin ja uudelleen järjestämisen. Kansalaisopistoilla on merkittävä tehtävä maahanmuuttajien kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan sekä kieli-

koulutuksen järjestämisessä. Erityisesti kotiäitien, ikääntyneiden ja muiden työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien integroinnissa opistot ovat avainasemassa.

Liitto edistää maahanmuuttajakoulutuksen järjestämistä opistoissa ja tukee toimenpiteitä, jotka edesauttavat maahanmuuttajien työvoimapolitiittisen koulutuksen järjestämistä. Liitto on mukana hankkeissa, jotka edistävät monikulttuurisuuden vahvistumista sekä maahanmuuttajien integrointia opistojen opettajiksi ja opiskelijoiksi. Liitto tukee opistoja maahanmuuttajakoulutuksen strategian ja opetussuunnitelmien laadinnassa sekä toimii aktiivisesti niin, että opistoilla on maahanmuuttajien kouluttamiseen tarvittavat resurssit.

Vastuu:

Hallitus ja toiminnanjohtaja vastaavat strategiatyöstä ja sen vaikuttavuudesta.

Asiakaslupaus:

Liitto vastaa kahdesta erillisstrategiasta niin, että seuraavalla liittokokouksella on erillisselvitykset näiden strategioiden konkreettisesta toteutumisesta.

4. HENKILÖKUNTA

VI Henkilökunnan osaamisesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Menestys-tekijä	Tavoite	Kuvaus	Vastuu	Arviointi	Mittari
Motivoitunut ja ammattitaitoinen henkilökunta	Liitolla on arvoihin ja perustehävään sitoutuneet ja osaavat työntekijät	Henkilöstö toteuttaa strategiaa ja kehittää osaamistaan liiton ja opistojen hyväksi	Toiminnanjohtaja ja tiimivastaavat	Tulos- ja kehityskeskustelut kaksi kertaa vuodessa	Työtyytyväisyyskysely

Toimenpiteet:

Tiimit

Liiton toiminta on jakaantunut neljään vastuulliseen tiimiin, edunvalvontaan, palveluiden tuottamiseen, viestintään sekä talous- ja resurssitiimiin. Tiimit keskittyvät kukin tahollaan ja myös yhteisesti strategian ja toimintasuunnitelman toteuttamiseen ja päivittäisiin palvelutoimintoihin.

Osaaminen ja koulutus

Liitto vahvistaa henkilöstön osaamista ja ostettujen palveluiden käyttämistä liiton peruspalvelujen tuottamisessa suunnitelmallisen hallitusti ja tasapainoisesti.

Henkilökunnan koulutus on strategialähtöistä ja perustuu jokaisen osaamiseen ja sen kehittämiseen sekä osaamisen laajentamiseen. Työhyvinvointia tukevaan toimintaan ja sen pitkäjänteiseen, aikataulutettuun jaksotukseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Sisäiset toiminnat

Liiton henkilökunta pitää henkilöstökokouksen kerran viikossa ja asiat kokouksissa on jaoteltu tiimitehtävien mukaisesti. Kokouksen väliaikoina henkilökunta ja tiimit toimivat omaehtoisesti ja toisistaan synergiaa hakien.

Kehityskeskustelut

Toiminnanjohtaja käy kehityskeskustelun jokaisen henkilökuntaan kuuluvan kanssa kaksi kertaa vuodessa.

Vastuu:

Henkilöstön osaamisesta ja sen kehittämisestä vastaa toiminnanjohtaja.

Asiakaslupaus:

Liiton henkilöstöllä on sellainen osaamistaso, joka tukee liiton strategiatyön onnistumista.

5. RESURSSIT

VII Talouden ja resurssien tehokas käyttö

Menestys-tekijä	Tavoite	Kuvaus	Vastuu	Arviointi	Mittari
Tasapainoinen talous	Kolmen seuraavan vuoden aikana vuonna 2007 syntynyt toiminnan alijäämä on katettu	Menojen vähentäminen, tulokartunta	Hallitus ja toiminnanjohtaja	Neljä kertaa vuodessa talousraportointi sekä yksi välitilinpäätös Varsinainen tilinpäätös	€, toteutumisprosentti

Toimenpiteet:

Talousarvio ja tilinpäätös

Liiton vuosittaiset talousarviot perustuvat liittokokouksen hyväksymään kehukseen. Hallitus tarkistaa talousarviot vuosittain. Edellisen vuoden tilinpäätökset ovat valmiina helmikuun lopussa, jolloin ne raportoidaan hallitukselle. Hallitus seuraa talousarvion toteutumista neljännesvuosittain ja tekee tarvittavat korjaavat toimenpiteet.

Säästöohjelmat

Liitto toteuttaa vuonna 2008 ja 2009 laadittuja säästöohjelmia, kunnes vuoden 2007 alijäämä tulee katetuksi.

Tuotteistaminen

Henkilökunta toimii aktiivisesti, jotta saataisiin luotua sellaisia tuotteita, jotka lisäävät liiton tuloja.

Liitolla on vuosittain muutama iso ja opistotyön kannalta merkittävä hanke, joiden rahoitus pyritään neuvottelemaan 100 %:ksi.

Vastuu:

Resurssien ja talouden tehokkaasta käytöstä vastaavat toiminnanjohtaja ja hallitus.

Asiakaslupaus:

Kolmen tilivuoden keskimääräinen taloudellinen tulos on ylijäämäinen.

Jäsenmaksut 2010 ja 2011

<u>Opistot/ylläpitäjät,</u> <u>opiston valtionosuustunnit</u>	Jäsenmaksu 2010 & 2011
– 4 999	500,00
5 000 – 9 999	1 000,00
10 000 – 19 999	1 500,00
20 000 – 29 999	2 000,00
30 000 – 49 000	2 500,00
50 000 –	3 000,00
<u>Opistolaisyhdistykset</u>	100,00
<u>Yhteisöjäsenet</u>	250,00

Talousarviot vuosille 2010 ja 2011

	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>
VAR SINAINEN TOIMINTA			
TUOTOT			
HANKEAVUSTUKSET	220 000	180 000	200 000
MUUT TUOTOT	<u>55 000</u>	<u>40 000</u>	<u>50 000</u>
	275 000	220 000	250 000
KULUT			
HENKILÖSTÖKULUT			
Palkat ja palkkiot	-207 000	-215 000	-230 000
Henkilösivukulut	<u>-45 540</u>	<u>-51 000</u>	<u>-55 000</u>
	-252 540	-266 000	-285 000
POISTOT	-16 500	-16 000	-12 000
MUUT KULUT			
Muut henkilöstökulut	-15 525	-16 000	-18 000
Toimitilakulut	-26 800	-28 000	-28 000
Matkakulut	-50 200	-35 000	-40 000
Toimiston yleiskulut	-25 900	-24 000	-24 000
Atk-kulut	-12 500	-12 000	-14 000
Kokous- ja neuvottelukulut	-25 000	-25 000	-25 000
Posti- ja puhelinkulut	-16 630	-12 000	-13 500
Kuljetuskulut	-1 800	-1 000	-1 000
Painatuskulut	-27 520	-25 000	-26 000
Sisällön tuotanto	-62 200	-50 000	-50 000
Ilmoitukset/mainonta/markkinointi	-7 665	-10 000	-15 000
Muut kulut	<u>-92 000</u>	<u>-50 000</u>	<u>-40 000</u>
	-363 740	-288 000	-294 500
Varsinaisen toiminnan kulut yhteensä	-632 780	-570 000	-591 500
TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ	-353 780	-350 000	-341 500
VARAINHANKINTA			
JÄSENMAKSUTUOTOT			
	170 000	170 000	170 000
TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ	-183 780	-180 000	-171 500
SIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA			
SIJOITUS- JA RAHOITUSTUOTOT			
	9 000	10 000	10 000
TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ	-174 780	-170 000	-161 500
YLEISAVUSTUKSET			
VALTION TOIMINTA-AVUSTUS			
	175 000	175 000	165 000
TILIKAUDEN TULOS	220	5 000	3 500

